

Mladi-mladima: Rezultati istraživanja

Mi, mladi iz Omladinskog kluba Užičkog centra za prava deteta smo preradili nalaze velikog istraživanja **“Izloženost mladih štetnim sadržajima i lažim vestima u medijima”**, koje je sproveo Užički centar za prava deteta, u avgustu 2019. godine.

U ovom dokumentu smo izdvojili nalaze istraživanja za koje procenjujemo da su važni, a trudili smo se da ih predstavimo na način koji je razumljiv i interesantan našim vršnjacima.

Zahvaljujemo se našim vršnjacima koji su učestvovali u svim aktivnostima istraživanja, iz: UG „Imam ideju“ iz Kraljeva; „Dečje radosti“ iz Zaječara; Prijatelja dece Srbije iz Inđije i neformalnoj grupi mladih iz čačanske gimnazije.

Izloženost mladih štetnim sadržajima i lažnim vestima u medijima

U ovom izveštaju prikazani su rezultati anketnog istraživanja koje je urađeno da bi se utvrdilo koliko su mladi **od 13 do 19 godina izloženi štetnim sadržajima i lažnim vestima** na televiziji, novinama, časopisima i na internetu. Istraživanje je sprovedeno putem ankete na Fejsbuku, i obuhvatilo je više od **1000 vršnjaka**.

Štetan sadržaj i lažne vesti

Pod štetnim sadržajem podrazumeva se sve ono što vidimo u medijama (**npr. tekst, slika, audio ili video-snimak**) i što može na bilo koji način da nam naškodi. Štetan sadržaj je uznemirujući sadržaj i izaziva negativna osećanja poput nervoze, ljutnje, nemoćnosti. To su različite vrste **illegalnih sadržaja, neprimerenih uzrastu, kao i onih čiji je cilj dezinformisanje**. Pod tim podrazumevamo scene nasilja, krvi, različite reklame, pornografske sadržaje, video igrice sa opasnim zadacima,... U današnje vreme, možemo se sresti sa neprikladnim sadržajima u medijima, čak i ako ih ne trazimo. **U kojoj će meri sadržaj biti štetan zavisi od te osobe.**

Lažna vest je netačna informacija, koja se širi i ima nameru da obmane publiku. Štetni sadržaji i lažne vesti najčešće se sreću na društvenim mrežama, zbog velikog broja korisnika.

Rezultati istraživanja

Deca i mladi najčešće koriste digitalne medije, telefon koristi **99% ispitanika**, a na internetu provode od **5 do 7 sati** vikendom, radnim danima u manjoj meri.

99%

Tokom poslednjih godinu dana, **trećina ispitanika**, uzrasta 13-19 godina, u medijima je sretalo sadržaj koji ih je uznemirio, uplašio ili zasmetao, a samo **4%** njih se nije sretalo sa ovakvim sadržajima.

Dve trećine mladih susrelo se sa seksualnim nasiljem, zlostavljanjem dece, a približno polovina mladih je u medijima sretala štetne sadržaje kojima se promovise prodaja ilegalne robe, ili način na koji osoba može sama sebe fizički da povredi.

Od svih vrsta štetnog sadržaja, mladi se najčešće sreću sa **neprirodnim jezikom i obmanjujućim sadržajima** (političko oglašavanje, manipulacija i dezinformisanje javnosti), četvrtina mladih u medijima se gotovo svakodnevno susreće sa porukama mržnje, a problemi u vezi sa ishranom (anoreksija, bulimija ili „inspiracija da se bude mršav“), pokazuje da se sa ovom vrstom štetnog sadržaja znatno češće susreću devojke nego momci.

Štetni sadržaji i lažne vesti kod dve trećine mladih izazivaju negativna osećanja poput nervoze, ljutnje, zabrinutosti, nemoćnosti, uznemirenosti, a **polovina ispitanika ne zna da proceni** koja vest je lažna, a koja ne.

Mladi se sa štetnim sadržajima najčešće susreću na televiziji (u rijaliti programima) i to **59% svakodnevno**, nakon toga u serijima i filmovima, u sadržajima i reklamama koje im iskaču tokom pretraživanja interneta, na društvenim mrežama, kao i na veb-sajtovima za deljenje fotografija i video zapisa. Nekolicina ove sadržaje sreće putem servisa za četovanje ili imejla.

Skoro svi ispitanici (**96%**) kažu da im smeta kada im na internetu „iskoči“ neki sadržaj koji nisu tražili, ali dve trećine mladih **ipak odgleda taj sadržaj**.

Kada naiđu na štetan sadržaj mladi ga **uglavnom ignorišu**, napuste veb stranice, aplikacije, a otprilike polovina ih nikada ne prijavljuje na društvenim mrežama i drugim platformama. Veliki procenat mladih **ne zna kome treba da prijavi** štetne sadržaje i lažne vesti.

Nalaz iz drugog istraživanja (EU Kids Online) sugeriše da **većina ispitanika nikada ne traži** tehničku podršku od servisa ili platforme, takođe mali procenat razgovara o tome sa svojim roditeljima.

Ispitanici misle da im roditelji, obrazovne institucije kao i država ne pružaju dovoljnu zaštitu od štetnih sadržaja. Velikom broju mladih roditelji **nikada ne ograničavaju pristup (80%)**, dok većina svakodnevno može pristupiti štetnim sadržajima u medijima koje koriste (88%).

80%

Mladi smatraju sa su **lično imuni** na ove sadržaje, ali ipak i da ovakvi sadržaji imaju veliki uticaj na njihove vršnjake i društvo u celini.

63% mladih smatra da je plasiranje štetnih sadržaja vid zloupotrebe i kršenja dečijih prava u medijima.

Mladi (89%) sve manje veruju medijima jer je procenat lažnih vesti sve veći.

93% ispitanika smatra da da bi država trebalo da **sankcioniše one koji šire lažne vesti**, a 41% njih ima stav da se zabranom plasiranja određenih sadržaja ugroziti slobodu medija.

PREPORUKE dece i mladih:

NEOPHODNO JE:

1. **vršiti kontrolu** emitovanja štetnog sadržaja, ubaciti više sadržaja zabavnog i edukativnog karaktera;
2. **raditi na razvijanju veština** digitalne pismenosti mladih;
3. **uvesti oštrije sankcije** za prikazivanje i nepoštovanje zabrana emitovanja štetnih sadržaja u određenim vremenskim intervalima (pre večernjih časova);
4. **pojačati kontrolu medija** u pogledu vrste medijskih sadržaja koji su dostupni deci – ovo se naročito odnosi na rijaliti programe;
5. **osnaživati mlade** da znaju kome i na koji način da prijave štetan medijski sadržaj;
6. **da mladi imaju veću podršku porodice** i obrazovno-vaspitne ustanove – podsticati ih da prijavljuju štetne sadržaje i lažne vesti;
7. **koristiti oruđa za roditeljsku kontrolu**, kojima se može ograničiti, filtrirati, blokirati pristup određenim sadržajima na internetu;
8. **veštine digitalne pismenosti uključiti u sadržaje većine školskih predmeta**, sa posebnim akcentom na razvoj kritičkog mišljenja mladih.

Za više informacija i celo istraživanje: <https://bit.ly/2J1oYMZ>

Izradu ovog dokumenta podržao je američki narod putem Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID), a u okviru projekta „Aktivni građani – bolje društvo: zagovaranjem ka saradnji i demokratskom razvoju Srbije“, koji realizuje BOŠ. Sadržaj dokumenta isključivo je odgovornost Uzičkog centra za prava deteta i ne predstavlja nužno stavove USAID-a, Vlade SAD-a ili BOŠ-a.